

turistični objekti, deponija odpadkov, oljarna; ti objekti naj se skupaj s tipičnimi naravnimi procesi samo-očiščevanja v dolini Dragonje predstavijo ob ekoremediacijski tematski poti in ob ustreznem informativnem gradivu (decembra 2002 je bila brošura tudi pripravljena in je zainteresiranim na voljo na Limnosu, kjer je tudi sedež GWP Slovenija).

- zaradi promocije in uveljavljanja v širšem prostoru Mediterana naj se nekatere od teh aktivnosti opravijo v okviru projekta MAP CAMP Slovenija.

**Slavko Mezek
Bogdan Macarol
Mitja Bricelj**

"OHRANIMO ŽELVO V SLOVENSKEM MORJU"

Morska želva kareta (*Caretta caretta*) je nedvomno ena najbolj ogroženih vrst Sredozemlja in razmeroma reden gost v našem morju, kar slovenski in tuji javnosti sicer ni znano. V slovenskem morju se redno pojavlja med aprilom in novembrom. Slovensko morje je pomembno predvsem kot prehranjevalno območje za mlade karete. Te se namreč v prvem obdobju hranijo s pelaškimi organizmi, zatem pa izključno z organizmi, ki živijo na morskem dnu. Plitvost slovenskega morja omogoča to spremembo v prehranjevalnih navadah tudi zelo mladim želvam in je zato za njihovo preživetje velikega pomena. Z ohlajanjem severnega Jadrana konec jeseni se želve selijo južneje, proti Kvarnerju in srednji Dalmaciji, del populacije pa verjetno celo zapusti Jadransko morje. Kareta je v Sloveniji zaščiten z *Uredbo o zavarovanju ogroženih živalskih vrst*, v habitatni direktivi EU je opredeljena kot prioritarna vrsta, uvrščena pa je tudi na seznam ogroženih vrst v okviru Barcelonske konvencije oziroma Protokola o posebej zavarovanih območjih in biotski raznovrstnosti v Sredozemlju.

Države podpisnice Barcelonske konvencije so zaradi njihove ogroženosti že leta 1989 sprejele akcijski načrt za varovanje sredozemskih morskih želv in s tem tudi karete (*Action Plan for the Conservation of Mediterranean Marine Turtles*). Načrt, ki je bil dopolnjen leta 1999, predvideva številne aktivnosti, ki jih v grobem lahko strnemo v naslednjih točkah:

- zakonsko varovanje morskih želv in upravljanje zavarovanih območij za njihovo varovanje,
- ohranjanje in upravljanje habitatov, pomembnih za ohranjanje morskih želv (območja gnezdenja, prehranjevanja, prezimovanja idr.),
- zmanjševanje smrtnosti, povzročene z ribolovnimi sredstvi, in preprečevanje uporabe morskih želv za prehrano oz. kot surovino (roževina),

Foto: T. Makovec

- vzpostavitev sredozemske mreže zavarovanih območij za morske želve,
- ozaveščanje in vzgoja,
- raziskovalno delo in monitoring,
- koordinacija aktivnosti.

Akcijski načrt predvideva tudi oblikovanje nacionalnih akcijskih načrtov, v katerih si posamezne države podpisnice postavijo osnovo za ustrezno dolgoročno načrtovanje aktivnosti v zvezi z varovanjem morskih želv.

Republika Slovenija uresničuje omenjeni akcijski načrt, prek piranske območne enote Zavoda RS za varstvo narave in piranskega akvarija Srednje pomorske šole v Portorožu, že od leta 1995, in sicer v delu, ki se nanaša na zbiranje podatkov o pojavljanju karete in označevanju ulovljenih in zatem izpuščenih osebkov. V zadnjih letih je bilo označenih in ponovno izpuščenih približno trideset želv, vendar pa so se navedene aktivnosti nanašale v pretežni meri na piranski del morja in ribičev. Da bi k sodelovanju pri obveščanju o ulovu pritegnili vse slovenske morske ribiče in tudi druge uporabnike morja, je Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Piran, v sodelovanju z Ministrstvom za

okolje, prostor in energijo pripravil akcijo "Ohranimo želvo v slovenskem morju". Akcija, ki jo operativno vodi piranska enota Zavoda RS za varstvo narave, v njej pa sodelujeta tudi piranski akvarij in Morska biološka postaja Piran (Nacionalni inštitut za biologijo), je del partnerskega dogovora ministrstva in družbe Petrol pri ohranjanju in trajnostni rabi slovenskih voda.

Za leto 2003 je bil tako pripravljen program aktivnosti, namenjenih v prvi vrsti obveščanju in ozaveščanju vseh slovenskih ribičev in drugih uporabnikov slovenskega morskega prostora ter širše javnosti, zatem boljši organizaciji zbiranja podatkov in, nenazadnje, sprejetju uradnega nacionalnega akcijskega načrta varovanja morskih želv na osnovi pridobljenih podatkov. Z naštetim naj bi uresničili predvsem tri pglavitne cilje projekta, in sicer: zmanjšali naključni ulov in pogin želv, pridobili več podatkov o ulovljenih želvah in prispevali k boljšemu poznavanju njihovih migracijskih poti, kritičnih habitatov, življenjskega ciklusa in biologije vrste nasploh. V skladu z navedenim sodeluje v projektu posredno tudi raziskovalec Hrvaškega prirodoslovnega muzeja iz Zagreba Bojan Lazar, nosilec programa *Raziskovanje in zaščita želv v Jadranu*. Sedanji rezultati analize naključnega ulova, izsledki označenih osebkov in preliminarne analize prehrane kažejo, da je severni Jadran pomemben habitat te vrste v Mediteranu.

Ministrstvo za okolje, prostor in energijo ter družba Petrol sta ob začetku akcije poskrbela za tiskanje priložnostnih plakatov ter informativnih zgibank za ribiče in druge uporabnike morja. Informacije o akciji so objavljene tudi na spletnih straneh ministrstva in družbe Petrol. Akvarij Piran Srednje pomorske šole iz Portoroža skrbi za sodelovanje z ribiči, za prevzemanje ulovljenih želv ter njihovo označevanje in izpustitev. Oblikovanje baze podatkov in ustrezna analiza slednjih pa je zapupana Morski biološki postaji. Podatki bodo po zaključku akcije posredovani Regionalnemu centru za zavarovana območja v Tunisu, koordinatorju Akcijskega načrta za varovanje sredozemskih morskih želv. Ob vsem navedenem pa družba Petrol za sodelovanje v akciji vsakemu, ki prinese želvo, podari tudi simbolično nagrado – priložnostno majico in 50 litrov goriva.

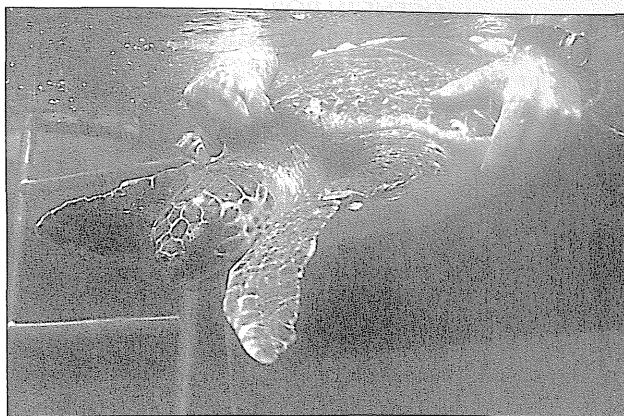

Foto: T. Makovec

Na osnovi poročanja medijev in neformalnih razgovorov s predstavniki lokalnih skupnosti, različnih društev in s posamezniki lahko sklepamo, da so načrtovane aktivnosti naletele na ugoden odziv tako pri ribičih kakor tudi v širši javnosti. Pri tem velja posebej poudariti sodelovanje družbe Petrol oziroma njeno pripravljenost, da prevzame dejavno vlogo pri uresničevanju načel trajnostnega razvoja, katerih neločljivi del sta tudi skrb in zavzemanje za varovanje ogroženih vrst in ohranjanje biotske raznovrstnosti. V zgibanko smo zapisali - Želva išče prijatelje. Tokrat jih ni našla le v uradnih in neuradnih naravovarstvenikih, v piranskem akvariju ter ribičih, pač pa tudi v družbi Petrol.

Robert Turk
Valter Žiža
Tihomir Makovec